

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

В.А. Мазур

від «02» листопада 2022 року

**ПРОГРАМА
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ
З ФІЗИКИ У 2022 РОЦІ**

Вінниця – 2022 р.

Програму підготували: Дзись В.Г., Дячинська О.М.

Схвалено науково-методичною комісією Вінницького національного аграрного університету:

(протокол від «09» лютого 2022 р. № 6)

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва

(протокол від «07» лютого 2022 р. № 6)

Розглянуто на засіданні кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій

(протокол від «24» січня 2022 р. № 6)

Вступ

«Програма для проведення Всеукраїнської олімпіади з фізики у 2022 році» розроблена на основі діючої програми з фізики для загальноосвітніх навчальних закладів [1], обрано рівень «стандарт». Програма рівня «стандарт» призначена для навчання фізики на базовому рівні, тобто у класах, де фізика не є профільним навчальним предметом. Програма з фізики рівня «стандарт» передбачає вивчення предмета на рівні та в обсязі, що при ретельному ставленні до навчання дозволяє учням успішно скласти іспит з фізики у формі зовнішнього незалежного оцінювання на рівні, достатньому для продовження навчання у відповідному вищому навчальному закладі.

Зміст курсу фізики формується на компетентнісних засадах, відповідно до логіки наукового пізнання та розвитку фізичних знань з урахуванням внутрішньо-наукових та міжпредметних зв'язків, пізнавальних інтересів та інтелектуальних і фізичних можливостей учнів. Результатом вивчення фізики у загальноосвітніх навчальних закладах, зокрема, має стати набуття учнями компетентностей, завдяки яким молоді люди зможуть самовизначитися в сучасному постіндустріальному суспільстві, отримають можливості подальшого інтелектуального, морально-психологічного, культурного розвитку [1]. Компетентнісний потенціал навчального предмета «Фізика» визначає перелік та зміст ключових компетентностей, які мають набути учні у результаті навчання [1].

Ключова компетентність	Предметний зміст ключової компетентності і навчальні ресурси для її формування
Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: - спілкуватися, грамотно та усвідомлено користуватися сучасною науковою мовою, уміти доречно та коректно використовувати фізичні терміни, поняття; - в усній та письмовій формах чітко, однозначно стисло та грамотно формулювати думки, аргументи, результати, висновки тощо; - переконливо доводити власну точку зору та вміти дискутувати на теми, що стосуються вивчення фізики; - користуватися різними джерелами інформації, зокрема використовувати сучасні інформаційні ресурси та бути здатним до комунікації з іншими учасниками процесу навчання, готувати проекти, доповіді, реферати, презентації, повідомлення тощо; Ставлення: - усвідомлювати роль видатних вітчизняних учених-фізиків та вітчизняної науки у розвитку фізики; - цінувати, та використовувати українську наукову мову; Навчальні ресурси: - підручники, посібники, електронні освітні та інформаційні ресурси, віртуальні лабораторії.
Спілкування іноземними мовами	Уміння: - розуміти, коректно використовувати найбільш вживані та поширені фізичні терміни, поняття, усталені вирази іноземного походження; - використовувати іноземні джерела, як додаткові джерела інформації;

	<p>- створювати повідомлення використовуючи інформацію з іншомовних джерел; Ставлення: - цікавитись, отримувати і оцінювати інформацію фізико-технічного змісту з іншомовних джерел ; - мати уявлення про рівень досягнень та основні напрями розвитку фізичної науки у світі; Навчальні ресурси: - іншомовні освітні та інформаційні джерела і ресурси.</p>
<p>Математична компетентність</p>	<p>Уміння: - вільно використовувати математичний апарат як мову фізичної науки, а саме: - розуміти та застосовувати математичні методи для обґрунтування та розкриття змісту фізичних теорій, доведення тверджень, опрацювання результатів експериментальних досліджень тощо; - уміти сприймати та відтворювати фізичну інформацію щодо опису явищ, процесів і законів природи у формі математичних рівнянь, співвідношень та інших, включаючи графічні, залежностей; - використовувати просторову уяву, логічне мислення та формальні перетворення для побудови моделей фізичних процесів, пояснення суті фізичних явищ і процесів, побудови графіків і розв'язання розрахункових і експериментальних задач з фізики; - з математичної точки зору грамотно читати, тлумачити і будувати графіки та діаграми фізичних процесів; - володіти прийомами наближених обчислень та оцінювання за порядком величини; - шукати різні математичні способи і шляхи до розв'язування фізичних проблем. Ставлення: - усвідомлювати важливість математичних знань як основного інструменту, за допомогою якого здобуваються і створюються фундаментальні і прикладні наукові знання про природу і світ, формуються фізичні теорії, стає можливою реалізація наукових досягнень у техніці і технологіях. Навчальні ресурси: підручники, посібники, збірники задач, електронні освітні та інформаційні ресурси.</p>
<p>Математична компетентність</p>	<p>Уміння: - вільно використовувати математичний апарат як мову фізичної науки, а саме: - розуміти та застосовувати математичні методи для обґрунтування та розкриття змісту фізичних теорій, доведення тверджень, опрацювання результатів експериментальних досліджень тощо; - уміти сприймати та відтворювати фізичну інформацію щодо опису явищ, процесів і законів природи у формі математичних рівнянь, співвідношень та інших, включаючи графічні, залежностей; - використовувати просторову уяву, логічне мислення та формальні перетворення для побудови моделей фізичних процесів, пояснення суті фізичних явищ і процесів, побудови графіків і розв'язання розрахункових і експериментальних задач з фізики; - з математичної точки зору грамотно читати, тлумачити і будувати графіки та діаграми фізичних процесів; - володіти прийомами наближених обчислень та оцінювання за порядком величини; - шукати різні математичні способи і шляхи до розв'язування фізичних проблем.</p>

	<p>Ставлення: - усвідомлювати важливість математичних знань як основного інструменту, за допомогою якого здобуваються і створюються фундаментальні і прикладні наукові знання про природу і світ, формуються фізичні теорії, стає можливою реалізація наукових досягнень у техніці і технологіях.</p> <p>Навчальні ресурси: підручники, посібники, збірники задач, електронні освітні та інформаційні ресурси.</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність</p>	<p>Уміння: - використовувати інформаційно-комунікаційні системи для швидкого та цілеспрямованого пошуку та обміну інформацією;</p> <ul style="list-style-type: none"> - працювати з інформацією: аналізувати, відбирати потрібну, оцінювати, узагальнювати, створювати нову інформацію тощо; - створювати інформаційні продукти фізико-технічного змісту. - при потребі користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними пристроями як засобами вимірювання; - при потребі працювати з цифровим обладнанням віртуальних лабораторій; - використовувати комп'ютерні моделі фізичних процесів та явищ; <p>Ставлення: - дотримуватись принципів доброчесності щодо забезпечення авторських прав на отриману та використану інформацію;</p> <ul style="list-style-type: none"> - критично сприймати інформацію, що надходить з різноманітних інформаційних ресурсів; <p>Навчальні ресурси: - електронні освітні та інформаційні ресурси, цифрові лабораторії.</p>
<p>Уміння вчитися впродовж життя</p>	<p>Уміння: - визначати мету, планувати навчальну діяльність, створювати необхідні умови для самостійного додаткового вивчення фізики;</p> <ul style="list-style-type: none"> - планувати та виконувати навчальні проекти з фізики і техніки. - спостерігати, аналізувати, самостійно узагальнювати накопичену інформацію, робити висновки, набувати нові знання; <p>Ставлення: - допитливість, критичний підхід до досягнутого, прагнення до самовдосконалення;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пізнавальний інтерес, як рушій самонавчання; - розуміння перспектив та напрямків неперервного власного інтелектуального розвитку щодо фізико-технічної освіти; - зацікавлене відношення до нових технічних пристроїв побутового та промислового характеру, бажання зрозуміти принципи їх дії та переваги. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - навчально-методична, енциклопедична, науково-популярна література; - електронні освітні та інформаційні ресурси; - навчальні, наукові, виробничі лабораторії тощо;
<p>Ініціативність і підприємливість</p>	<p>Уміння: - аналізувати і визначати домінуючі та другорядні фактори і чинники, що мають значення для перебігу певного процесу та впливають на результат;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вибирати оптимальний спосіб вирішення практичної проблеми або визначати економічну ефективність проекту на основі здійснених кількісних розрахунків або якісних оцінок; - працювати в колективі, здійснювати поділ завдання або проекту на складові, розподіляти функції та обов'язки між членами групи відповідно до рівня набутих знань та сформованих умінь; - вести діалог, узагальнювати інформацію, приймати рішення; - пропонувати шляхи економії природних, енергетичних та інших ресурсів у процесі навчання, на виробництві та у побуті;

	<p>Ставлення: - відповідальність за доручену справу та прогнозування можливих наслідків діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ініціативність, працелюбність та працездатність; - критичність самооцінки щодо досягнутих результатів; - готовність до прогресивних змін і інновацій; <p>Навчальні ресурси: - електронні освітні та інформаційні ресурси; - література з питань історії розвитку науки, техніки та творчої діяльності видатних учених-фізиків, винахідників, інженерів та конструкторів; - курси та тренінги з відповідних питань;</p> <ul style="list-style-type: none"> - екскурсії до наукових установ та провідних сучасних технічних підприємств;
Соціальна та громадянська компетентності	<p>Уміння: - дотримуватись загальноновизнаних моральних принципів і загальнолюдських цінностей у процесі навчання, співпраці над реалізацією соціально значущих проектів фізико-технічного спрямування;</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримуватись гуманістичних принципів щодо застосування досягнень фізичної науки, використання можливостей сучасної техніки, зокрема зброї та небезпечних виробництв; - використовувати набуті знання та сучасні науково-технічні досягнення на благо людей; - аргументовано дискутувати, відстоювати власну та сприймати чужу думку; - поважати думки і погляди опонентів; - цінувати та шанувати внесок видатних українських фізиків, техніків, інженерів, конструкторів у розвиток суспільства; <p>Ставлення: - виявляти відповідальне ставлення до використання небезпечних технологій та виробництв;</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлювати пріоритетність загальнолюдських цінностей при вирішенні комерційних, економічних, наукових і технічних проблем; <p>Навчальні ресурси: - засоби масової інформації, публіцистична література, навчальні і соціальні проекти.</p>
Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p>Уміння: - визначати та пояснювати взаємозв'язок між розвитком науки та культури в суспільстві;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснювати та наводити приклади впливу рівня розвитку науково-технічних досягнень на рівень розвитку культури цивілізації, втілення досягнень науки і техніки у витворах мистецтва; - орієнтуватися у питаннях творчих досягнень видатних вітчизняних та зарубіжних фізиків у сфері культури та мистецтва; <p>Ставлення: - цінувати вітчизняні та світові досягнення культури і науки, які є єдиним цілим надбанням людства;</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлювати діалектичну єдність процесу розвитку науки і культури; - прагнути до науково-технічної творчості; <p>Навчальні ресурси: - науково-популярна, публіцистична, мистецтвознавча література, твори мистецтва</p> <ul style="list-style-type: none"> - електронні освітні та інформаційні ресурси;
Екологічна грамотність і здорове життя	<p>Уміння: - визначати потенціальну загрозу та на побутовому рівні запобігати шкоді, яку може спричинити безвідповідальне використання науково-технічних досягнень;</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки між природними процесами та явищами;

	<ul style="list-style-type: none"> - знаходити на побутовому рівні оптимальні рішення щодо технічного використання, перетворення та відтворення природних ресурсів; - досліджувати природні об'єкти, визначати проблеми довкілля, пропонувати науково-обґрунтовані способи їх вирішення, реалізовувати проекти, спрямовані на збереження, відновлення та поліпшення стану довкілля завдяки використанню сучасних фізико-технічних досягнень; - сприяти поширенню правильної утилізації шкідливих побутових відходів; - берегти природу та вести здоровий спосіб життя; <p>Ставлення: - усвідомлювати масштабність та важливість вирішення проблем екологічного характеру;</p> <ul style="list-style-type: none"> - готовність застосовувати знання та уміння, зокрема з фізики, та брати особисту участь у вирішенні локальних екологічних проблем; - ощадливість та відповідальність щодо використання природних ресурсів; <p>Навчальні ресурси: - навчально-методична література, задачі, завдання та практичні роботи екологічного змісту;</p> <ul style="list-style-type: none"> - електронні освітні та інформаційні ресурси; - матеріали дослідницьких робіт і проектів
--	---

**Таблиця містить компетентності розроблені авторським колективом: Локтев В.М., Анісімов І. О., Вільчинський С. Й., Гельфгат І. М., Зінчук В. М., Овсянніков О. А., Орлянський О. Ю., Пасіхов Ю.Я.[1]*

ПРОГРАМА З ФІЗИКИ

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
МЕХАНІКА		
<p>Основи кінематики. Механічний рух. Система відліку. Відносність руху. Матеріальна точка. Траєкторія. Шлях і переміщення. Швидкість. Додавання швидкостей.</p> <p>Нерівномірний рух. Середня і миттєва швидкості. Рівномірний і рівноприскорений рухи. Прискорення. Графіки залежності кінематичних величин від часу при рівномірному і рівноприскореному рухах.</p> <p>Рівномірний рух по колу. Період і частота. Лінійна і кутова швидкості. Доцентрове прискорення.</p> <p>Основи динаміки. Перший закон Ньютона. Інерціальні системи відліку. Принцип відносності Галілея.</p> <p>Взаємодія тіл. Маса. Сила. Додавання сил. Другий закон Ньютона. Третій закон Ньютона.</p> <p>Гравітаційні сили. Закон всесвітнього тяжіння. Сила тяжіння. Рух тіла під дією сили тяжіння.</p> <p>Вага тіла. Невагомість. Рух штучних супутників. Перша космічна швидкість.</p> <p>Сили пружності. Закон Гука.</p> <p>Сили тертя. Коефіцієнт тертя.</p> <p>Момент сили. Умови рівноваги тіла. Види рівноваги.</p>	<p>Явища і процеси: рух, інерція, вільне падіння тіл, взаємодія тіл, деформація, плавання тіл тощо.</p> <p>Фундаментальні дослід: Архімеда, Торрічеллі, Б. Паскаля, Г. Галілея, Г. Кавендиша.</p> <p>Основні поняття: механічний рух, система відліку, матеріальна точка, траєкторія, координата, переміщення, шлях, швидкість, прискорення, інерція, інертність, маса, сила, вага, момент сили, тиск, імпульс, механічна робота, потужність, коефіцієнт корисної дії, кінетична та потенціальна енергія, період і частота.</p> <p>Ідеалізовані моделі: матеріальна точка, замкнена система.</p> <p>Закони, принципи: закони кінематики; закони динаміки Ньютона; закони збереження імпульсу й енергії, всесвітнього тяжіння, Гука, Паскаля, Архімеда; умови рівноваги та плавання тіл; принципи: відносності Галілея.</p> <p>Теорії: основи класичної механіки</p> <p>Практичне застосування теорій: розв'язання основної задачі механіки, рух тіл під дією однієї або кількох сил; вільне падіння; рух транспорту, снарядів, планет, штучних супутників; рівноваги тіл, ККД простих механізмів, передача тиску рідинами</p>	<p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати прояви механічних явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема відносності руху, різних видів руху, взаємодії тіл, інерції, використання машин і механізмів, умов рівноваги, перетворення одного виду механічної енергії в інший тощо; - застосовувати основні поняття та закони, принципи, правила механіки, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів механіки; - визначати межі застосування законів механіки; - розрізняти різні види механічного руху за його параметрами; - розв'язувати: <ol style="list-style-type: none"> 1). розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: рівномірний та рівноприскорений прямолінійні рухи; відносний рух; рівномірний рух по колу; рух тіл під дією однієї або кількох сил, рух зв'язаних тіл; умови рівноваги та плавання тіл; всесвітнє тяжіння; закони Ньютона, Гука, Паскаля, Архімеда; збереження імпульсу й енергії; 2). задачі на аналіз графіків руху тіл і визначення за ними його параметрів, побудову графіка зміни однієї величини за графіком іншої;

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
<p>Закони збереження в механіці. Імпульс тіла. Закон збереження імпульсу. Реактивний рух. Механічна робота. Кінетична та потенціальна енергія. Закон збереження енергії в механічних процесах. Потужність. Коефіцієнт корисної дії. Прості механізми</p> <p>Елементи механіки рідин та газів. Тиск. Закон Паскаля для рідин та газів. Атмосферний тиск. Тиск нерухомої рідини на дно і стінки посудини. Архімедова сила. Умови плавання тіл.</p>	<p>та газами, плавання тіл, застосування закону збереження енергії для течії рідин і газів; принцип дії вимірювальних приладів та технічних пристроїв: терези, динамометр, стробоскоп, барометр, манометр, кульковий підшипник, насос, важіль, сполучені посудини, блоки, похила площина, водопровід, шлюз, гідравлічний прес, насоси</p>	<p>3). задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту, показаних на фото або схематичному рисунку; 4). комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності з кількох розділів механіки;</p>
МОЛЕКУЛЯРНА ФІЗИКА І ТЕРМОДИНАМІКА		
<p>Основи молекулярно-кінетичної теорії. Основні положення молекулярно-кінетичної теорії та їх дослідне обґрунтування. Маса і розмір молекул. Стала Авогадро. Середня квадратична швидкість теплового руху молекул. Ідеальний газ. Основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії ідеального газу. Температура та її вимірювання. Шкала абсолютних температур. Рівняння стану ідеального газу. Ізопроеци в газах.</p> <p>Основи термодинаміки. Тепловий рух. Внутрішня енергія та способи її зміни. Кількість теплоти. Питома теплоємність речовини. Робота в термодинаміці. Закон збереження енергії в теплових процесах (перший закон термодинаміки). Застосування першого закону</p>	<p>Явища і процеси: броунівський рух, дифузія, стиснення газів, тиск газів, процеси теплообміну (теплопровідність, конвекція, випромінювання), встановлення теплової рівноваги, необоротність теплових явищ, агрегатні перетворення речовини, деформація твердих тіл, змочування, капілярні явища тощо.</p> <p>Фундаментальні досліді: Р. Бойля, Е. Маріотта, Ж. Шарля, Ж. Гей-Люссака.</p> <p>Основні поняття: кількість речовини, стала Авогадро, молярна маса, середня квадратична швидкість теплового руху молекул, температура, тиск, об'єм, концентрація, густина, теплообмін, робота, внутрішня енергія, кількість теплоти, адіабатний процес, ізопроеци, питома теплоємність речовини, питома теплота плавлення, питома теплота пароутворення,</p>	<p>Уміти: - розпізнавати прояви теплових явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема дифузії, використання стисненого газу, зміни внутрішньої енергії (агрегатного стану речовини), видів теплообміну, явища змочування та капілярності, різних видів деформації, властивостей кристалів та інших матеріалів у техніці й природі, створення матеріалів із заданими властивостями, застосування теплових двигунів на транспорті, в енергетиці, у сільському господарстві, методи профілактики і боротьби із забрудненням навколишнього природного середовища; - застосовувати основні поняття та закони, принципи, правила молекулярної фізики та термодинаміки, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні</p>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
<p>термодинаміки до ізопроцесів. Адіабатний процес.</p> <p>Необоротність теплових процесів. Принцип дії теплових двигунів. Коефіцієнт корисної дії теплового двигуна і його максимальне значення.</p> <p>Властивості газів, рідин і твердих тіл.</p> <p>Пароутворення (випаровування та кипіння). Конденсація. Питома теплота пароутворення. Насичена та ненасичена пара, їхні властивості. Відносна вологість повітря та її вимірювання.</p> <p>Плавлення і тверднення тіл. Питома теплота плавлення. Теплота згоряння палива. Рівняння теплового балансу для найпростіших теплових процесів.</p> <p>Поверхневий натяг рідин. Сила поверхневого натягу. Змочування. Капілярні явища.</p> <p>Кристалічні та аморфні тіла. Механічні властивості твердих тіл. Види деформацій. Модуль Юнга.</p>	<p>питома теплота згоряння палива, поверхнева енергія, сила поверхневого натягу, поверхневий натяг, насичена та ненасичена пара, відносна вологість повітря, точка роси, кристалічні та аморфні тіла, анізотропія монокристалів, пружна і пластична деформації, видовження, механічна напруга.</p> <p>Ідеалізовані моделі: ідеальний газ, ідеальна теплова машина.</p> <p>Закони, принципи та межі їхнього застосування: основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії, рівняння стану ідеального газу, газові закони, перший закон термодинаміки, рівняння теплового балансу.</p> <p>Теорії: основи термодинаміки та молекулярно-кінетичної теорії.</p> <p>Практичне застосування теорії: окремі випадки рівняння стану ідеального газу та їхнє застосування в техніці, використання стисненого газу та теплових машин, явища дифузії, кипіння під збільшеним тиском, термічна обробка металів, механічні властивості різних матеріалів та використання пружних властивостей тіл у техніці тощо; принцип дії вимірювальних приладів та технічних пристроїв: калориметр, термометр, психрометр, теплова машина (теплові двигуни, парова й газова турбіни).</p>	<p>вирази законів молекулярної фізики та термодинаміки;</p> <p>- визначати межі застосування законів молекулярної фізики та термодинаміки;</p> <p>- розрізняти: різні агрегатні стани речовини, насичену та ненасичену пару, кристалічні та аморфні тіла;</p> <p>- розв'язувати:</p> <p>1). розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: рівняння молекулярно-кінетичної теорії ідеального газу, зв'язку між масою і кількістю молекул; залежність тиску газу від концентрації молекул і температури; внутрішню енергію одноатомного газу; залежність густини та тиску насиченої пари від температури; рівняння стану ідеального газу, газові закони; роботу термодинамічного процесу, перший закон термодинаміки; рівняння теплового балансу; на поверхневі та капілярні явища, пружну деформацію тіл, відносну вологість повітря;</p> <p>2). задачі на аналіз графіків ізопроцесів та побудову їх у різних системах координат; обчислення за графіком залежності тиску від об'єму; роботи, виконаної газом; аналіз графіків теплових процесів; аналіз діаграми розтягання металів;</p> <p>3). задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту, що показано на фото або схематичному рисунку;</p> <p>4). комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності з кількох розділів молекулярної фізики, термодинаміки та механіки;</p>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
		<p>- складати план виконання експериментів, роботи з вимірювальними приладами та пристроями, зокрема калориметром, термометром, психрометром</p> <p>- робити узагальнення щодо властивостей речовин у різних агрегатних станах; розташування, руху та взаємодії молекул залежно від стану речовини.</p>
ЕЛЕКТРОДИНАМІКА		
<p>Основи електростатики. Електричний заряд. Закон збереження електричного заряду. Закон Кулона.</p> <p>Електричне поле. Напруженість електричного поля. Принцип суперпозиції полів.</p> <p>Провідники та діелектрики в електростатичному полі.</p> <p>Робота електричного поля при переміщенні заряду. Потенціал і різниця потенціалів. Напряга. Зв'язок між напругою і напруженістю однорідного електричного поля.</p> <p>Електроємність. Конденсатори. Електроємність плоского конденсатора. З'єднання конденсаторів.</p> <p>Енергія електричного поля.</p> <p>Закони постійного струму.</p> <p>Електричний струм. Умови існування електричного струму. Сила струму. Закон Ома для ділянки кола. Опір провідників. Послідовне та паралельне з'єднання провідників. Електрорушійна сила. Закон Ома для повного кола. Робота і потужність електричного струму. Закон Джоуля-</p>	<p>Явища і процеси: електризація, взаємодія заряджених тіл, два види електричних зарядів, вільні носії зарядів у провідниках, поляризація діелектриків, дія електричного струму, електроліз, термоелектронна емісія, іонізація газів, магнітна взаємодія, існування магнітного поля Землі, електромагнітна індукція та самоіндукція тощо.</p> <p>Фундаментальні досліді: Ш. Кулона, Г. Ома, Х. Ерстеда, А.-М. Ампера, М. Фарадея.</p> <p>Основні поняття: електричний заряд, елементарний заряд, електростатичне поле, напруженість, лінії напруженості (силові лінії), провідники та діелектрики, діелектрична проникність речовини, робота сил електростатичного поля, потенціальна енергія заряду в електричному полі, потенціал, різниця потенціалів, напруга, електроємність, енергія зарядженого конденсатора, сила струму, опір, електрорушійна сила, надпровідність, вакуум, термоелектронна емісія, власна та домішкова провідність напівпровідників, електронна провідність металів, дисоціація, хімічний</p>	<p>Уміти:</p> <p>- розпізнавати прояви електромагнітних явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема електростатичний захист, використання провідників та ізоляторів, конденсаторів, дії електричного струму, використання магнітних властивостей речовини, електролізу в техніці (добування чистих металів, гальваностегія, гальванопластика), електромагнітні, електродвигунів, котушок індуктивності, конденсаторів;</p> <p>- застосовувати основні поняття та закони, принципи, правила електродинаміки, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів електродинаміки;</p> <p>- визначати межі застосування законів Кулона та Ома;</p> <p>- розрізняти: провідники й діелектрики, полярні й неполярні діелектрики, види магнетиків, несамостійний і самостійний розряди в газах, власну та домішкову провідність напівпровідників;</p> <p>- порівнювати властивості магнітного поля, електростатичного та вихрового електричних полів;</p>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
<p>Ленца. Електричний струм у різних середовищах. Електричний струм у металах. Електронна провідність металів. Залежність опору металів від температури. Надпровідність. Електричний струм у розчинах і розплавах електролітів. Закони електролізу. Застосування електролізу. Електричний струм у газах. Несамостійний і самостійний розряди. Поняття про плазму. Електричний струм у вакуумі. Термоелектронна емісія. Діод. Електронно-променева трубка. Електричний струм у напівпровідниках. Власна та домішкова електропровідність напівпровідників. Залежність опору напівпровідників від температури. Електронно-дірковий перехід. Напівпровідниковий діод. Магнітне поле, електромагнітна індукція. Взаємодія струмів. Магнітне поле. Магнітна індукція. Закон Ампера. Сила Лоренца. Магнітні властивості речовин. Магнітна проникність. Феромагнетики. Магнітний потік. Явище електромагнітної індукції. Закон електромагнітної індукції. Правило Ленца. Явище самоіндукції. Індуктивність. Енергія магнітного поля.</p>	<p>еквівалент, іонізація, рекомбінація, плазма, несамостійний і самостійний розряди, магнітна індукція, сили Ампера і Лоренца, магнітна проникність, електромагнітна індукція, індукційний струм, магнітний потік, ЕРС індукції, електромагнітне поле, самоіндукція, індуктивність, ЕРС самоіндукції, енергія магнітного поля. Ідеалізовані моделі: точковий заряд, нескінченна рівномірно заряджена площа. Закони, принципи, правила, гіпотези: закони збереження електричного заряду, Кулона, Ома (для ділянки та повного електричного кола), Джоуля-Ленца, Ампера, електролізу, електромагнітної індукції; принцип суперпозиції електричних полів; правила свердлика (правого гвинта), лівої руки, Ленца; гіпотеза Ампера. Теорії: основи класичної електронної теорії, теорії електромагнітного поля. Практичне застосування теорії: використання електростатичного захисту, ізоляторів та провідників, конденсаторів, дії електричного струму, законів струму для розрахунку електричних кіл, електролізу, плазми в техніці, видів самостійного розряду, руху електричних зарядів в електричному і магнітному полях, магнітних властивостей речовини тощо; принцип дії вимірювальних приладів та технічних пристроїв: електроскоп, електрометр, конденсатор, джерела струму (акумулятор, гальванічний елемент, генератор), електровимірювальні прилади (амперметр, вольтметр), споживачі струму</p>	<p>- розв'язувати: 1). розрахункові задачі, що вимагають застосування функціональних залежностей між основними фізичними величинами, на: взаємодію точкових зарядів (застосування закону Кулона); напруженість поля точкового заряду, провідної кулі, принцип суперпозиції; дію електричного поля на заряд; електроємність плоского конденсатора, з'єднання конденсаторів, енергію зарядженого конденсатора; розрахунок електричних кіл (у т.ч. змішаних з'єднань провідників) із використанням законів Ома; роботу, потужність та теплову дію електричного струму; проходження електричного струму через електроліти; визначення напрямку та модуля вектора магнітної індукції; сили Ампера, сили Лоренца, ЕРС індукції в рухомих провідниках, на закон електромагнітної індукції, ЕРС самоіндукції, енергію магнітного поля провідника зі струмом; 2). задачі на аналіз графічного зображення електростатичного та магнітного полів, застосування закону Ома, залежності опору металевого провідника та напівпровідника від температури, вольт-амперну характеристику діода; 3). задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту, показаних на фото або схематичному рисунку; 4). комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності з механіки, молекулярної фізики та електродинаміки; - складати план виконання експериментів, роботи з вимірювальними приладами та пристроями, зокрема електроскопом, електрометром, конденсаторами, джерелами струму,</p>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
	(двигуни, резистор, електронагрівальні прилади, плавкі запобіжники, реостати), електронно-променева трубка, напівпровідникові прилади, електромагніти, гучномовець, електродинамічний мікрофон.	перетворювачами струму, приладами для вимірювання характеристик струму, споживачами струму, електромагнітом, соленоїдом; - робити узагальнення щодо носіїв електричного заряду в різних середовищах; магнітних властивостей різних речовин.
КОЛИВАННЯ І ХВИЛІ. ОПТИКА		
<p>Механічні коливання і хвилі. Коливальний рух. Вільні механічні коливання. Гармонічні коливання. Зміщення, амплітуда, період, частота і фаза гармонічних коливань. Коливання вантажу на пружині. Математичний маятник, період коливань математичного маятника. Перетворення енергії при гармонічних коливаннях. Вимушені механічні коливання. Явище резонансу.</p> <p>Поширення коливань у пружних середовищах. Поперечні та поздовжні хвилі. Довжина хвилі. Зв'язок між довжиною хвилі, швидкістю її поширення та періодом (частотою).</p> <p>Звукові хвилі. Швидкість звуку. Гучність звуку та висота тону. Інфра- та ультразвук.</p> <p>Електромагнітні коливання і хвилі. Вільні електромагнітні коливання в коливальному контурі. Перетворення енергії в коливальному контурі. Власна частота і період електромагнітних коливань.</p>	<p>Явища і процеси: коливання тіла на нитці та пружині, резонанс, поширення коливань у просторі, відбивання хвиль, прямолінійне поширення світла в однорідному середовищі, утворення тіні та півтіні, місячні та сонячні затемнення, заломлення світла на межі двох середовищ, скінченність швидкості поширення світла і радіохвиль тощо.</p> <p>Фундаментальні досліді: Г. Герца; О. Попова та Г. Марконі; І. Ньютона, І. Пулюя та В. Рентгена.</p> <p>Основні поняття: гармонічні коливання, зміщення, амплітуда, період, частота і фаза, резонанс, поперечні та поздовжні хвилі, довжина хвилі, швидкість і гучність звуку, висота тону, інфра- та ультразвук, вільні та вимушені електромагнітні коливання, коливальний контур, змінний струм, резонанс, автоколивання, автоколивальна система, період (частота) вільних електромагнітних коливань в електричному контурі, електричний резонанс, змінний електричний струм, коефіцієнт трансформації, електромагнітні хвилі, оптична сила та фокус лінзи, показник заломлення; повне відбивання, джерела когерентного</p>	<p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати прояви коливальних і хвильових (зокрема світлових) явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема поширення поперечних і поздовжніх хвиль, практичне застосування звукових та ультразвукових хвиль у техніці, використання електромагнітного випромінювання різних діапазонів, застосування явищ інтерференції та поляризації світла, використання лінійчастих спектрів; - застосовувати основні поняття та закони для коливального руху і хвильових процесів, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів; - визначати межі застосування законів геометричної оптики; - порівнювати особливості коливань та хвиль різної природи, спектри випромінювання та поглинання; - розрізняти: поперечні та поздовжні хвилі, випромінювання різних діапазонів; - розв'язувати: <ul style="list-style-type: none"> 1). розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: залежність періоду власних коливань від параметрів системи; закон

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
<p>Вимушені електричні коливання. Змінний електричний струм. Генератор змінного струму. Електричний резонанс. Трансформатор. Передача електроенергії на великі відстані.</p> <p>Електромагнітне поле. Електромагнітні хвилі та швидкість їх поширення. Шкала електромагнітних хвиль. Властивості електромагнітного випромінювання різних діапазонів.</p> <p>Оптика. Прямолінійність поширення світла в однорідному середовищі. Швидкість світла та її вимірювання. Закони відбивання світла. Побудова зображень, які дає плоске дзеркало. Закони заломлення світла. Абсолютний і відносний показники заломлення. Повне відбивання.</p> <p>Лінза. Оптична сила лінзи. Формула тонкої лінзи. Побудова зображень, які дає тонка лінза.</p> <p>Інтерференція світла та її практичне застосування.</p> <p>Дифракція світла. Дифракційні ґратки та їх використання для визначення довжини світлової хвилі.</p> <p>Дисперсія світла. Неперервний і лінійчатий спектри. Спектральний аналіз.</p> <p>Поляризація світла.</p>	<p>випромінювання, інтерференція, дифракція, дисперсія, поляризація світла.</p> <p>Ідеалізовані моделі: математичний маятник, ідеальний коливальний контур.</p> <p>Закони, принципи: рівняння незатухаючих гармонічних коливань, закон прямолінійного поширення світла в однорідному середовищі, незалежності поширення світлових пучків, закони відбивання та заломлення хвиль, умови виникнення інтерференційного максимуму та мінімуму; принцип Гюйгенса.</p> <p>Теорії: основи теорії електромагнітного поля.</p> <p>Практичне застосування теорії: передача електричної енергії на відстань, передача інформації за допомогою електромагнітних хвиль, радіолокація, використання електромагнітного випромінювання різних діапазонів, застосування явищ інтерференції та поляризації світла, використання лінійчатих спектрів, спектральний аналіз; принцип дії вимірювальних приладів та технічних пристроїв: генератор на транзисторі, генератор змінного струму, трансформатор, найпростіший радіоприймач, окуляри, фотоапарат, проекційний апарат, лупа, мікроскоп, світловод, спектроскоп.</p>	<p>збереження енергії в коливальному процесі; гармонічні коливання, довжину хвилі; закони геометричної оптики, формулу тонкої лінзи; інтерференцію та дифракцію світла;</p> <p>2). задачі на аналіз графіків незатухаючих (гармонічних) та затухаючих коливань, залежності амплітуди вимушених коливань від частоти зовнішньої періодичної сили, зображення ходу світлових променів на межі двох прозорих середовищ; зображень, отриманих за допомогою плоского дзеркала та тонкої лінзи;</p> <p>3). комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності різних розділів фізики;</p> <p>4). задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту, представлених на фото або схематичному рисунку;</p> <p>- складати план виконання дослідів та експериментів, роботи з вимірювальними приладами та пристроями, (зокрема, тілом на нитці), генератором на транзисторі, трансформатором, джерелами світла, плоским дзеркалом, лінзою, прозорою плоскопаралельною пластиною, дифракційними ґратками.</p>
КВАНТОВА ФІЗИКА. ЕЛЕМЕНТИ ТЕОРІЇ ВІДНОСНОСТІ		
<p>Елементи теорії відносності. Принципи (постулати) теорії відносності Ейнштейна. Релятивістський закон</p>	<p>Явища і процеси: рух елементарних частинок у прискорювачах, відкриття спектральних ліній, радіоактивності, ізотопи, втрата</p>	<p>Уміти: - розпізнавати прояви квантових явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці,</p>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
<p>додавання швидкостей. Взаємозв'язок маси та енергії.</p> <p>Світлові кванти. Гіпотеза Планка. Стала Планка. Кванти світла (фотони). Фотоефект та його закони. Рівняння Ейнштейна для фотоефекту. Застосування фотоефекту в техніці.</p> <p>Тиск світла. Дослід Лебедева.</p> <p>Атом та атомне ядро.</p> <p>Дослід Резерфорда. Ядерна модель атома. Квантові постулати Бора. Випромінювання та поглинання світла атомом. Утворення лінійчастого спектра. Лазер.</p> <p>Склад ядра атома. Ізотопи. Енергія зв'язку атомних ядер. Ядерні реакції. Поділ ядер урану. Ядерний реактор. Термоядерна реакція.</p> <p>Радіоактивність. Альфа-, бета-, гамма-випромінювання. Методи реєстрації іонізуючого випромінювання.</p>	<p>металами негативного заряду при опроміненні світлом, залежність енергії фотоелектронів від частоти світла і незалежність від його інтенсивності, дифракція фотонів та електронів.</p> <p>Фундаментальні дослід: А. Столетова; П. Лебедева; Е. Резерфорда; А. Беккереля.</p> <p>Основні поняття: кванти світла (фотони), фотоефект, червона межа фотоефекту, тиск світла, ізотопи, радіоактивність, альфа- і бета-частинки, гамма-випромінювання, квантовий характер випромінювання і поглинання світла атомами, індуковане випромінювання, протон, нейтрон, ядерні сили, радіоактивний розпад, період напіврозпаду; енергія зв'язку атомних ядер, дефект мас, енергетичний вихід ядерних реакцій, ланцюгова ядерна реакція, критична маса.</p> <p>Ідеалізовані моделі: планетарна модель атома, протонно-нейтронна модель ядра.</p> <p>Закони, принципи, гіпотези: постулати теорії відносності, закон зв'язку між масою та енергією, закони фотоефекту, рівняння Ейнштейна для фотоефекту, квантові постулати Бора, закон радіоактивного розпаду, гіпотеза Планка.</p> <p>Теорії: основи спеціальної теорії відносності, теорії фотоефекту, корпускулярно-хвильовий дуалізм, теорії будови атома та ядра.</p> <p>Практичне застосування теорії: застосування фотоефекту, будова і властивості атомних ядер, пояснення лінійчастих спектрів випромінювання та поглинання, застосування лазерів, ядерна енергетика, принцип дії</p>	<p>зокрема фактів, що підтверджують висновки спеціальної теорії відносності; явищ, що підтверджують корпускулярно-хвильовий дуалізм властивостей світла; використання законів фотоефекту в техніці, методів спостереження і реєстрації мікрочастинок;</p> <p>- застосовувати основні поняття та закони спеціальної теорії відносності, теорії фотоефекту, теорії будови атома та ядра, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів;</p> <p>- розрізняти: види спектрів, радіоактивності;</p> <p>- порівнювати особливості треків мікрочастинок у електричному і магнітному полях; утворення різних видів спектрів, загальні особливості процесів, що відбуваються при радіоактивному розпаді ядер, умови виникнення ланцюгової та термоядерних реакцій; природу альфа-, бета-, гамма-випромінювань;</p> <p>- розв'язувати:</p> <p>1) розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: релятивістський закон додавання швидкостей, застосування формул зв'язку між масою, імпульсом та енергією; застосування квантових постулатів Бора до процесів випромінювання та поглинання енергії атомом; застосування рівняння Ейнштейна для фотоефекту, складання рівнянь ядерних реакцій на основі законів збереження; розрахунок дефекту мас, енергії зв'язку атомних ядер, енергетичного виходу ядерних реакцій; застосування законів збереження імпульсу та енергії до опису зіткнень мікрочастинок; застосування закону</p>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
	<p>вимірювальних приладів та технічних пристроїв: фотоелемент, фотореле, пристроїв для ресстрації заряджених частинок, лазер, ядерний реактор.</p>	<p>радіоактивного розпаду, визначення періоду напіврозпаду; 2) задачі на аналіз графіків зміни кількості радіоактивних ядер із часом, енергетичних діаграм поглинання та випромінювання світла; 3) задачі, які передбачають оброблення та аналіз результатів експерименту, показаних на фото або схематичному рисунку, зокрема щодо визначення характеристик елементарних частинок або ядер за фотознімками їх треків (зокрема в магнітному полі);</p> <ul style="list-style-type: none"> - складати план виконання дослідів та експериментів, роботи з вимірювальними приладами та пристроями, зокрема фотоелемента, фотореле; - робити узагальнення щодо властивостей речовини та поля.

**КРИТЕРІЇ
ОЦІНЮВАННЯ РОБІТ УЧАСНИКІВ I ТУРУ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ З ФІЗИКИ У 2022 РОЦІ**

ЗАВДАННЯ	БАЛИ
Тестове завдання (1-15)	по 2 бали за кожне завдання
Тестове завдання(16-25)	по 4 бали за кожне завдання, (завдання складається з 4 питань, за кожну вірну відповідь на питання 1 бал)
Тестове завдання(26-30)	по 6 балів за кожне завдання
Максимальна сума - 100 балів	

**КРИТЕРІЇ
ОЦІНЮВАННЯ РОБІТ УЧАСНИКІВ II ТУРУ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ З ФІЗИКИ У 2022 РОЦІ**

ЗАВДАННЯ	БАЛИ
Тестове завдання (1-8)	по 8 балів за кожне завдання
Тестове завдання(9-10)	по 12 балів за кожне завдання, (завдання складається з 4 питань, за кожну вірну відповідь на питання 3 бали)
Тестове завдання 11	12 балів
Максимальна сума - 100 балів	

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ФІЗИКА. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Авторський колектив: Локтев В. М., Анісімов І. О., Вільчинський С. Й., Гельфгат І. М., Зінчук В. М., Овсянніков О. А., Орлянський О. Ю., Пасіхов Ю. Я. 2019. 34с.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/fizika-10-11-avtorskij-kolektiv-pid-kerivnicztvom-lokteva-vm.pdf>
2. Коршак Є.В., Ляшенко О.І., Савченко В.Ф. Підручник. Фізика 10 клас. Рівень стандарту. - К.: Генеза, 2011.-192 с.
3. Коршак Є.В., Ляшенко О.І., Савченко В.Ф. Фізика, 11клас. Підручник для середньої загальноосвітньої школи. - К.: Генеза, 2011.-256 с.
4. Бар'яхтар В.Г., Божинова Ф.Я., Кірюхін М.М., Кірюхіна О.О. Фізика, 11клас. Підручник для середньої загальноосвітньої школи. - Х.: Ранок, 2018.-320 с.
5. Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі. - К.: Рад. школа, 1983.
6. Билимович Б. Ф. Физические викторины. - М.: Детская л-ра, 1997.
7. Журнал "Фізика та астрономія в школі". - К.: Педагогічна преса, 2002 р.
8. Інформаційно-практичний бюлетень "Все для вчителя". - К.: Освітнянські видання, за 2000-2002 рр.
9. Коршак Є.В., Ляшенко О. І., Савченко В. Ф. Фізика, 7. Підручник для середньої загальноосвітньої школи. - К.: Перун, 2002.
10. Коршак Є.В., Ляшенко О. І., Савченко В. Ф. Фізика, 8. Підручник для середньої загальноосвітньої школи. - К.: Перун, 1999.
11. Коршак Є.В., Ляшенко О. І., Савченко В. Ф. Фізика, 9. Підручник для середньої загальноосвітньої школи. - К.: Перун, 2001.
12. «Фізика і астрономія (рівень стандарту, за навчальною програмою авторського колективу під керівництвом Ляшенка О. І.)» підручник для 11 класу (авт. Головка М. В.; Крячко І. П.; Мельник Ю. С.; Непорожня Л. В.; Сіпій В. В.) -2019
13. Фізика ЗНО 2022. Комплексне видання : Струж Н. Підручники і посібники. 469с.